

ELMÉLKEDÉS.

A világbéke a humanizmus eszményképe. Feléje törekszik minden érző, de minden józanul gondolkodó ember is, bár elérhetését, belátható időkre legalább, senki bizton nem reméli.

De ha egyelőre csak a szuronyok fénylő csúcsai világánál, a katonaság tömege s az ágyúk sűrű árnyában látjuk is biztosítva óráról-órára : ezt is előnynek kell tekintenünk és haszonra fordítaniszámunkra és az összes emberiségre nézve a béke áldásait.

Ésmiként biztosíthatnók mindannyian ezen bár provizorius áldást jobban, mint a közgazdasági érdekek legbehatóbb, legmelegebb ápolása által.

A dinastiák érdekében viselt háborúk ideje lejárt. Nem valami uralkodó család hatalmának kiterjesztése, valamely tartomány elfoglalása kedvéért indíttatnak ma már hadjáratok. Nem is a nemzeti aspirácziók szoritják ma a népesség kezébe a fegyvert s talán egy európai hatalom kivételével, területének nagyobbítására se gondol egy nemzet sem. De a miért mindannyi önként fegyvert ragadna, az saját létének, békés megélhetésének s a békével járó áldásos haladásnak biztosítása. Ez érdekek a népek millióit fogják fegyverre szoritani és ez élet-halálharczban, melyhez képest az eddigi néptusák ártatlan gyermekjátékká törpülnek, ama nemzetek fognak győzedelmeskedni, melyeknek fejlett és edzett közgazdasági életök több kitartásra képesíti.

Ezért oly fontosak a nemzetgazdasági érdekek, melyek a politikai tehetőséget, a kulturális haladóképeséget is magukban foglalják.

És a létező békének imez ideiglenességét ép azon nemzeteknek kell leginkább felhasználni, melyek bármi oknál fogva nemzetgazdasági haladásukban elmaradtak, vagy abban eléggé még meg nem erősödtek.

Ki ne volna kénytelen e nemzetek közé sorozni a magyart is. Nincs még egy negyedszázada, hogy a magyar ismét saját ura lett országában. Intézményeink, melyek azóta létesültek, ugyszólván mind rohamosan fejlődtek; nálunk az új kor csendes haladása majdnem nyomtalanul vonult el az ország fölött s a legújabb kor óriási vívmányait ugyszólván átmenet nélkül kellett a középkor elavult intézményeibe oltani vagy azok korhatag televényébe ültetni.

És bár óriási erőmegfeszítés és számlálhatatlan anyagi áldozatok árán kiemelkedtünk elmaradottságunkból s a modern kulturnemzetek magaslatára felküzdöttük magunkat, számos még a teendő gyakorlati és elméleti téren egyaránt.

Ámde ne hangoztassuk e két fogalmat úgy, mintha az külön-külön eszmekört jelentene, hogy egymással ellentétben állana.

Az elmélet és gyakorlat csak két különböző működési kört jelez, de céljaiban és eredményeiben egy és ugyanaz mindkettő. A helyes elmélet régibb gyakorlatnak tapasztalati alapon leszűrt rendszere s az ebből levont szabályoknak a jövőbeli gyakorlat számára való megállapítása. Ma a gyakorlati ember is megfelelő elméleti ismeretek nélkül csak félerővel áll az élet küzdelmeivel szemben; a félszeg theoretikus tanait pedig csakhamar meghazudtolják a gyakorlati élet helyes nézetei.

A »Nemzetgazdasági Szemle« csak elméleti téren küzdhet Magyarország közgazdasági érdekeinek előmozdításában; de a kérdések helyes és beható megvitatása mindenesetre gyakorlati megoldásukat is meg fogja könnyíteni.

A közgazdasági kérdések gyakorlati megoldása részint a törvényhozás és kormány, részint a hazai közönség feladata.

Ha ama majdnem lázas tevékenységre tekintünk, melyet a törvényhozás kormányunk kezdeményezése mellett az utóbbi években kifejtett, megnyugtatta tekinthetünk a közel jövőbe, bizva tudván, hogy e közhasznú tevékenység ezentúl se fog alább hagyni.

Ugyanennyi bizalommal, de talán több kételylyel tekintünk a nagyközönség kifejtendő nemzetgazdasági tevékenysége elé.

Ha a megoldott, előkészített és közelben megoldandó közgazdasági kérdések egész összegét akarnók fölkarolni, dr. *Mandello* e füzetek derék munkatársának »visszatekintéseit« kellene reprodukálnunk. Alig, hogy befejeződött az év és a »Pester Lloyd«-ban már is megindultak e becses »Rückblick«-ek,

nagyszabású tárgyalásukban sokkal többet ölelvén fel egy év közgazdasági történelmének.

Itt e helyen és a »Nemzetgazdasági Szemle« gazdag munkaprogramja előtt csak néhány kérdést kívánok megemlíteni, melynek megoldásában e folyóirat részben közreműködhetik helyes elméleti megvitatásuk által; részben levonhat belőlük következtetéseket közel jövőbeli nemzetgazdasági tevékenységünkre nézve.

Magyarország összes közgazdasági föladatai közt előttem régóta első sorban áll: *iparunk fejlesztése*.

Közelmúltunkban a leghidegebb indifferentizmus jelezte közönségünk érdekeltségét e nagyfontosságú ügy iránt. A 40-es évek rövid fellángolását a védegyelet és gyáralapító társulat ügyei körül halotti csend váltotta fel, mely politikai életünk szunyadásával együtt gazdasági érdekeink elhanyagolásával is járt.

Csak alkotmányunk visszaszerzésével fordultak honpolgáraink felvilágosodottabbjai az anyagi érdekek ápolása, köztük az iparügy feltámasztása felé. De mennyi fáradságba került, míg az ipar fontosságának csak érzete is közkinccsé vált; mennyi diletantizmus vegyült a legjobb akarók részéről is ez ügy dédelgetésébe s mily soká kellett várakozni, míg a hazafi frázis komoly cselekménynyé emelkedett.

Évtizedekig tartott, míg az egyesek s az egyesületek törekvéseit a törvényhozás és a kormány is támogatni kezdte, sőt mikorra valaha meg is hozatott 1881-ben, az iparnak nyújtandó állami kedvezményekről szóló törvény, maga az ipari fejlődés mégis csak szűk határok között, nagyrésze egyoldalúlag indult meg.

Sokat várnak és hiszem méltán *Baross* kereskedelemügyi miniszter ur erélyétől és sok téren tapasztalt kezdeményezésétől. Hallatszik is, hogy újabb törvény készül új iparoknak nyújtandó nagyobb kedvezményekről. De miniszter és törvényhozás csak általában nyújthatnak kedvezményeket, csak előkészíthetik a tért, melyen ez iparok keletkezhetnének, de sem az iparágakat meg nem válogathatják, melyek létesítendők, sem magát a létesítést közvetlenül valami nagyon elő nem mozdíthatják.

Itt az iniciativa első sorban a szakértő és tőkepénzes közönséget illeti. Ennek fölvilágosodottságától, tájékozottságától és erélyétől függ, hogy helyes előkészítés mellett jól meg-

választott iparágak megteremtéséhez fogjanak. Itt szükséges mindenekelőtt az általános közgazdasági s a helyi népességi viszonyok alapos tanulmányozása, itt jut tere az elméleti fejtegetésnek a gyakorlati cél előmozdítására.

Tartanunk kell ugyanis attól, hogy valamint hajdan az összes ipari vállalkozás a *malmászat* felé fordult, míg végre oda jutottunk, hogy a fővárosi gőzmalmoknak kartelljeik által a napi termelést kell csökkenteni, nehogy malmaink egymásnak tulságos versenyt okozzanak; vagy a hajdan aranybányául szolgált *szeszipar* annyira felszaporodott, hogy a túltermelést kontingentálás által kellett bizonyos határok közé szorítani s a korábbi különféle adózási experimentumok által életerejében megtámadt ezen iparág, most az alapos reform keresztülvitele után alig néhány hónapra ismét csak a kormánytól várja megmentését s felvirágozásának lehetővé tételét: attól lehet tartani, mondom, hogy az egy tér felé özönlés ismét meghozza gyászos gyümölcsét s maholnap majd a *czukoriparral* is, melyet az újabb adózási mód jobb jövővel kecsegtet, szintén oda jutunk, hogy a külföldi termelvényt fogyasztó köreinkből kiszorítani nem tudván, de versenyével majd határainkon kívül is találkozván, majd az is önzsirjába fullad.

Pedig a termelőképességnek teljes ki nem használása sem a malomiparnál nem tekinthető közgazdasági egészséges helyzetnek, sem a kontingentálás nem felel meg a természet-szerű ipari fejlődésnek, sem nem lenne egészséges közgazdasági viszony, ha majd a czukornál ismét a kiviteli praemiumok mesterkélt rendszeréhez kellene visszatérnünk.

Ma már vagyunk annyira statisztikánkkal, hogy a hazában hiányzó iparágakat föl tudjuk sorolni, sőt megközelítőleg azt is megmondhatjuk, miféle termelésből mennyi fogy el az országban, mit külföldi behozatal által fedezünk. Ezt kell alaposan tanulmányozni s minden új iparvállalat megteremtése előtt ez alapszámokat kellene beható vizsgálat tárgyává tenni.

Másik főfeltétele az ipar fejlesztésének s új iparág meghonosításának: a népességi viszonyok kellő ismerete. Népünk 1880-ban vétetvén számba utoljára, gyorsan élő időnkben egy évtized sokkal hosszabb időköz, semhogy annak adataiból ma is tájékozódhatnánk.

Annál előnyösebb, hogy az illető reszortminiszter gondoskodásából újabb népszámlálás készül, mely ha — a mint

remélni lehet — az eddig tapasztalt részletességgel keresztül vitetik, elég anyagot fog szolgáltatni, hogy az ipar fejlesztése érdekében szükséges adatokat megkapjuk. A mennyiben pedig épen az iparosság szempontjából még részletesebb adatokra volna szükség, a törvény tárgyalásakor kínálkoznék alkalom és, meg vagyok győződve, az illetők által tekintetbe is vétetnék, hogy külön ez irányban nyilvánuló óhajok teljesezésbe is menjenek. Ezért a népszámlálás kérdését a »Nemzetgazdasági Szemlé«-ben minél behatóbban vélném tárgyalandónak.

Nehogy pedig csak az iparra szoruló néhány szavamban a reá nézve főfontosságú harmadik tényezőt, a tőkét is tekinteten kívül hagyjam, őszintén kimondom, hogy immár elérkezettnek látnám az időt, hogy hazai vállalkozók hazai pénzerőkkel iparkodnának ebben mindinkább részt venni. Nem tartozom ugyan azok közé, kik a külföldi tőkével alapított ipart károsnak tartják az országra nézve, mert kamatai az idegen tőkepenzes javára kiszivárognak az országból. Sokkal nagyobb hasznot hajt az országnak közvetve valamely egészséges iparág üzése; sokkal nagyobb nevelő hatással van ez a munkásnépre nézve, sokkal nagyobb keresetet biztosít ennek, semhogy a kamatok részben elvesztése e többféle hasznot fölemészthetné. De óhajtandó a különben meglevő s ha nem is épen heverő, de nem is kellő irányban kihasznált hazai tőkének az iparba fektetése azért is, mert csak az e nembeli foglalkozás nyújt alkalmat új tőkeképzésre s magunknak a külföldtől való függetlenítésre.

Pedig a függőség lerázására annál inkább kell törekednünk, mennél több a multból fenmaradt s az Ausztriával fennálló politikai kapocsból folyó oly viszony létezik még, mely teljes, önálló államiságunk létezését a külföld egy része előtt ma is kétessé teszi.

Ilyen bizonyos inferioritás nyilvánul pénzviszonyainkban is s így annál nagyobb örömmel kell üdvözölnünk azon törekvéseket, melyek a *valuta* helyreállítására irányulnak. Az az egy tény maga, hogy a külföld legcivilizáltabb államaival egyenértékű kereskedelmi pénzlábbal fogunk birni, hogy külföldi váltóárfolyamunkat a kereskedelmi konjunkturák folyton hullámzó, de csekélyebb occillatiót okozó mozgalmain kívül semmi egyéb nem befolyásolja, már magában is roppant új

fogja emelni, alaposan konsolidálni összes közgazdasági állapotainkat.

Sőt ha helyes irányban indulnak és vezettetnek a valuta-
rendezést célzó tárgyalások, ezekből is önálló államiságunk
oly tényezője volna levonható, mely eddig csak opportunitás-
ból elnyomott egyik jogosult nemzeti aspiratiónak képezhetné
méltó kielégítését. De legyen elég ez eszmének csak pedzése
is, valóításának előkészítése szintén e »füzetek«-nek képezhetné
egyik érdekes, áldásos feladatát.

KELETI KÁROLY.